

Nr 67.

Av herr **Kinmanson**, med förslag till lag om vissa inskränkningar i avseende å tiden för arbetets förläggning i bagerier och konditorier.

I sitt betänkande den 22 nov. 1918 har arbetstidskommittén såsom ett skäl för att lagen om begränsning av tiden för bageri- och konditori-arbete endast skulle hava provisorisk giltighet anfört följande: »Otroligt är ej heller, att man om något år kan ha gjort en del erfarenheter som kunna bli av värde vid en revision av lagen».

Under den tidrymd av två år, som lagen har tillämpats, har detta uttalande i hög grad besannats. En revidering av nämnda lag, här nedan för korthetens skull kallad bagerilagen, vilken icke — i motsats till övriga av 1919 års urtima riksdag antagna tidsbegränsningslagar — blivit föremål för ändring under mellanliggande riksdagar, är redan nu nödvändig, dels ur synpunkten att bringa bagerilagen i samklang med arbetstidslagen, särskilt i fråga om arbetet i spisbrödsfabrikerna, dels för att giva bagerilagen en för yrkesverksamheten bättre anpassad form beträffande de i lagen införda restriktiva bestämmelserna, dels ock slutligen för att i lagen införa sådana bestämmelser, att alla yrkets utövare erhålla likartade betingelser och förutsättningar för utövande av sin borgerliga näring.

Enligt nu gällande bagerilag är det icke medgivet bageriindustrien att i likhet med vilken annan industri som helst tillämpa regelbunden skiftindelning dygnet om. Genom förbudet mot nattarbete i samtliga bagerier såväl mjukbröds- som spisbrödsbagerier är regelbunden skiftindelning vid de förra helt omöjliggjord och vid de senare sådan, att tre skiftlag icke utan vidare äro medgivna. Inom bageriyrket har emellertid den maskinella utrustningen för tillverkningen vid spisbrödbagerierna

numera nått en sådan utsträckning, att de i detta hänseende måste anses fullt jämnställda med vilken annan industri som helst. Ett rationellt utnyttjande såväl av den maskinella kraften som av bränslet är emellertid omöjliggjord genom bagerilagens bestämmelser. Att den särställning i jämförelse med annan industri, som viss bagerirörelse till förfång för yrkets utövare intager, innebär en uppenbar orättvisa, är påtagligt och föga överensstämmande med näringsfrihetens jämlikhetskrav. Spisbrödsbagerierna hava i detta hänseende genom bestämmelsen i § 4 andra stycket av bagerilagen erhållit en möjlighet att arbeta på tre skift, men denna möjlighet är genom lagrummets ifråga rigorösa omfattning av sådan natur att den är utan praktisk betydelse i stort sett för yrkesgrenen ifråga. I det yttrande, som av Kungl. Maj:ts lagråd den 1 augusti 1919 avgavs över förslaget till bagerilagen, hävdades också, att möjlighet borde beredas för arbetets bedrivande i skift hela dygnet. Det är vidare att märka att bagerilagen bestämmer, att arbetstiden, där arbetet är indelat i skift, ej för något arbetslag får överstiga åtta timmar av dygnet, *raster däri inbegripna*. Denna sistnämnda bestämmelse står enligt min uppfattning i så uppenbar strid med arbetstidslagens hela anda och även med den från regeringshåll avgivna förklaringen, att åttatimmarslagen endast avsåge effektivt arbete, att ändring även för utjämnande av denna för yrkesdriften betungade bestämmelse måste anses av behovet synnerligen påkallad.

För att emellertid betona att regelbunden skiftindelning är tillåten endast för de *verkliga* spisbrödsfabrikerna och icke för de kombinerade bagerier, där både mjukbröds- och spisbrödstillverkning förekommer, är det nödvändigt att i lagen införa tydlig bestämmelse därom, att spisbrödsfabrikation med regelbunden skiftindelning ej får bedrivas i samband med annat bageriarbete. Härigenom torde varje möjlighet till fusk från andra bageriers sida vara utesluten.

Under den tid bagerilagen tillämpats, har det emellertid visat sig, att för mjukbrödsbageriernas och konditoriernas del ett än värre ont blivit en följd av de i lagen givna tidsbegränsningarna, vilka äro synnerligen olyckligt valda med hänsyn till möjligheten att därigenom uttaga åtta timmars effektiv arbetsdag. Enligt bagerilagen får arbetet med angivna undantag ej börja förrän kl. 6 f. m. Denna bestämmelse har lett till, att arbetet mellan kl. 6 och 9 f. m. måst i högsta grad forceras. Arbetsstyrkan har som en följd härav måst utökas i vissa fall med ända till 50 %, ett förhållande, som givetvis verkat fördyrande på varan. Härtill kommer, att brödet så gott som direkt från ugnen måste lastas på vagnarna för att i varmt tillstånd distribueras, vilket i sin tur försämrar

varan. Efter detta forcerade morgonarbete inträder en period inom tillverkningen, då det är förenat med stora svårigheter att sysselsätta samtliga arbetare, varför för flertalet av dessa den effektiva arbetstiden i genomsnitt icke torde uppgå till mer än 6 à 7 timmar om dag. Då avlöningen sedan gammalt inom bageriyrket utgår pr vecka, framstår klart, att det ovan anförda förhållandet verkar i onödan fördyrande på varan. För att motverka dessa olägenheter, som sålunda från konsumentsynpunkt medföra stora nackdelar, är genomförandet av lagändring nödvändig därhän, att arbetet vid mjukbrödsbagerier och konditorier tillåtes börja vid en sådan tidpunkt, att distribution och försäljning av den färdiga varan kan begynna så tidigt, att butikstängningslagens bestämmelser angående bröds tillhandahållande kunna möjligast effektivt utnyttjas.

I sammanhang härmed framstår även tydligt det ohållbara och orättvisa i den nuvarande bestämmelse, som giver en viss kategori inom yrket en i förhållande till de övriga avsevärt privilegierad ställning. Bestämmelsen i bagerilagens § 1 att »vad sålunda stadgats äger dock icke tillämpning å rörelse, som bedrives utan biträde av annan än make och hemmavarande barn» har givit endast hembagerierna möjlighet att tillgodose allmänhetens berättigade krav på brödets tillhandahållande på enligt lag tillåten tid. Detta premierande av en viss kategori inom ett yrke, där konkurrensen kanske mer än på andra håll av sig själv är synnerligen stark, har haft till följd, att hembageriernas redan betydliga antal liksom deras omsättning väsentlig utökats på yrkesbageriernas och yrkesbageriarbetarnas i egentlig mening bekostnad. Det ligger i sakens natur att det måste innebära en stor lockelse, att utan alla restriktioner samt med ett genom lagstiftningen tryggt avgjort försteg i försäljningskonkurrensen driva ett för andra i olika hänseenden så klavbundet yrke. Den allt mera stegrade konkurrensen från de talrika »familjebageriernas» sida hotar därför att för de med på vanligt sätt anställda arbetare drivna bageriföretagen bliva lika ödesdiger med avseende på omsättningen som orättfärdig ur synpunkten av likhet inför lagen. Kravet att utövarna av ett och samma yrke, vilket av lagstiftaren anvisats en särställning, skola vara underkastade samma lagar och bestämmelser och därigenom erhålla samma betingelser och förutsättningar i fråga om rörelsens drift, oavsett densammas storlek, måste här om någonsin upprätthållas. I detta sammanhang torde böra framhållas, att arbetstidskommittén i sitt betänkande och förslag till bagerilag inrangerat hembagerierna under lagens bestämmelser och även i sin motivering hävdad det rättmätiga i detta krav, till vilken uppfattning såväl socialstyrelsen som föredragande departementschefen på sin tid anslöto sig.

Efter denna mera allmänna motivering övergår jag till att särskilt motivera de delar av nedanstående lagförslag, som förete skiljaktigheter från nu gällande bagerilag.

I fråga om lagens benämning har den förändringen vidtagits, att uttrycket »begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete» utbytt mot uttrycket »vissa inskränkningar i avseende å tiden för arbetets förläggning i bagerier och konditorier». Förändringen har skett i avsikt att bestämt och tydligt framhålla, det bagerilagen aldrig avsett ej heller varit avsedd att på något sätt »begränsa» själva arbetstiden inom yrket. Denna begränsning är helt förbehållen den allmänna arbetstidslagen. Vad bagerilagen syftar på är att »förlägga» arbetstiden för yrket så, att nattarbete och söndagsarbete regleras.

§ 1.

Såsom framgår av förslaget hava i denna paragraf väsentliga ändringar vidtagits i avsikt att *dels* genom framflyttning av arbetstidens början från kl. 6 till kl. 4 f. m. möjliggöra det i allmänna motiveringen framförda kravet på brödets förbilligande och tillhandahållande å enligt lag tillåten tid, *dels* erhålla likartade betingelser i fråga om rörelsens drift, oavsett densammas storlek, genom uteslutning av första styckets sista relativsats, *dels ock* slutligen utesluta spisbrödsfabrikerna från det allmänna förbudet mot nattarbete genom tillägg av orden »sådant arbete för tillverkning av spis- eller knäckebröd, som bedrivs med regelbunden skiftindelning och utan samband med annat bageriarbete».

§ 2.

De i denna paragraf sammanförda undantagsbestämmelserna hava ändrats:

Mom. d. Här hava tidsbestämningarna framflyttats två timmar från resp. kl. 4 och 6 till kl. 2 och 4 f. m., vilken tidsframflyttning är ett minimikrav för ernående av full överensstämmelse med § 1.

Mom. f. Här hava tidsbestämningarna framflyttats två timmar för ernående av överensstämmelse med § 1 och med denna paragraf mom. d.

§ 3.

I överensstämmelse med lydelsen av förslagets § 1, som helt och hållet undantager spisbrödsfabrikerna från lagens tillämpning, utgår denna paragraf.

§ 4.

Hänvisningen till paragraf 3, som utgått, uteslutes. Andra stycket, som jämväl hänför sig till § 3, utgår.

§§ 5—8.

Dessa paragrafer kvarstå oförändrade, utom i fråga om numreringen.

§ 9.

Denna paragraf kan helt utgå, sedan andra stycket i § 4 utesluts, vilket var det enda stadgande i bagerilagen, som innehöll hänvisning till arbetsrådet.

Med avseende på lagens ikraftträdande föreslås, att den skall gälla från den 1 juni 1922, dels emedan härigenom tillräcklig prövotid vinnes, innan frågan om lagens fortsatta giltighet efter den 31 december 1923 kommer upp vid 1923 års riksdag, dels ock på grund därav, att nu gällande riksavtal inom bageriyrket upphör att gälla den 1 juni 1922.

Vad slutligen de införda övergångsbestämmelserna beträffar, så äro dessa i full överensstämmelse med vad som fastslagits vid den allmänna arbetstidslagens förändring vid 1911 års riksdag.

Jag tillåter mig alltså hemställa,

att riksdagen måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

Lag

om vissa inskränkningar i avseende å tiden för arbetets förläggning i bagerier och konditorier.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Arbete för tillverkning till avsalu av bageri- eller konditorivaror må icke bedrivas å sön- eller helgdag eller å tid mellan klockan 8 eftermiddagen och klockan 4 förmiddagen å söckendag. Vad sålunda stad-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 4 saml. 19 häft. (Nr 66—69.) 2

gats äger dock icke tillämpning å sådant arbete för tillverkning av spis- eller knäckebröd som bedrivs med regelbunden skiftindelning och utan samband med annat bageriarbete.

Om arbete, varom här är sagt, i hotell-, restaurang- eller kafé- rörelse eller eljest bedrivs utan samband med bageri- eller konditorirörelse, skall det icke vara underkastat denna lag i vidare mån, än det avser tillverkning av bröd, bakelser eller annat därmed jämförligt bakverk.

2 §.

Utan hinder av vad i 1 § är stadgat må

a) i bageri- eller konditorirörelse arbete för tillverkning av konditorivaror utföras å sön- eller helgdag under högst tre timmar mellan klockan 6 förmiddagen och klockan 6 eftermiddagen;

b) i hotell-, restaurang- eller kafé- rörelse sådant arbete för tillverkning av bröd, bakelser eller annat därmed jämförligt bakverk, vilket bedrivs utan samband med bageri- eller konditorirörelse, utföras å sön- eller helgdag under tid, som under a) sägs;

c) s. k. anrörning utföras å sön- eller helgdag under högst två timmar mellan klockan 8 förmiddagen och klockan 8 eftermiddagen;

d) uppdelning eller deggörning utföras å söckendag mellan klockan 2 och klockan 4 förmiddagen;

e) uppeldning utföras av annan än bageri- eller konditoriarbetare å tid, då eljest arbete enligt denna lag ej må bedrivast;

f) under natten till söckendag, som närmast föregår två eller flera på varandra följande sön- eller helgdagar, uppeldning eller deggörning utföras jämväl mellan klockan 12 midnatt och klockan 2 förmiddagen och annat arbete mellan klockan 1 och klockan 4 förmiddagen.

3 §.

Därest särskilt förhållande påkallar avvikelse från det i 1 § stadgade förbud, utöver vad enligt 2 § är medgivet, äge vederbörande yrkesinspektör att meddela tillstånd därtill. Sådant tillstånd, vilket skall sökas för varje särskilt tillfälle, må ej avse mer än två dygn i sänder eller för samma arbetsställe meddelas mer än tio gånger under ett och samma kalenderår. Är ytterligare eftergift av särskilt förhållande tillfälligtvis påkallad, må sådan eftergift meddelas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Är på grund av olyckshändelse eller annan oförutsedd omständighet avvikelse, varom i första stycket sägs, oundgängligen nödvändig, och är ej tid att inhämta tillstånd därtill, må avvikelserna vidtagas utan tillstånd,

dock ej för mer än ett dygn i sänder. Om sådan åtgärd och anledningen därtill åligger det företagets innehavare att ofördröjligen göra anmälan till vederbörande yrkesinspektör.

4 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionens befattningshavare; och skall därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

Å arbetsställe, där sådant arbete, som avses i 15 § lagen om arbetarskydd, bedrivs på stadigvarande sätt, skall förevarande lag finnas anslagen på lämplig plats.

5 §.

Bedriver innehavare av företag, som i denna lag avses, arbete i strid mot vad i lagen är stadgat, straffes med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Har på sådant sätt till arbete med faders eller målsmans vetskap och vilja använts person under aderton år, vare fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

6 §.

Därest innehavare av företag, som i denna lag avses, försummar att fullgöra anmälningsskyldighet, varom stadgas i 3 § andra stycket, eller skyldighet, som är föreskriven i 4 § andra stycket, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

7 §.

Förseelse, som omförmäles i 5 eller 6 §, åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1922. Lagen äger giltighet till och med den 31 december 1923; skolande beträffande sådan under

tiden för lagens giltighet begången förseelse, som avses i 5 eller 6 §, vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter sistnämnda dag.

Med ikraftträdande av denna lag upphör lagen den 17 oktober 1919 om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete att gälla, men skola de eftergifter, som med stöd av sistnämnda lag beviljats, fortfarande äga giltighet, intill dess den för eftergiftens tillgodonjutande bestämda tiden utlupit eller ock eftergiften återkallats av vederbörande myndighet. Beträffande sådan under tiden för den äldre lagens giltighet begången förseelse, som avses i lagens 6 och 7 §§, skall vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter det lagen enligt vad nyss sagt är upphört att äga giltighet.

•
Stockholm den 20 januari 1922.

H. Kinmanson.